

ילדים

מודה הוא, מדעת או שלא מדעת, שה"אלמנט" הזה הוא הסחורה הטובה ביותר שיש לו להציע לקוראיו.

כאמור, תמהים היינו לדעת מה יש לו, לגלאי, להציע לילדים ואיך יביא את מרכולתו לפניהם. לאחר קריאה ב"עטלפי עכו" התברר לנו כי אמנם רב עמו להציע (דבר שלא פיקפקנו בו כלל), ושמעטים הם הוותורים שהוא מוכן לעשות, אפילו למען ילדים. מבחינת הלשון יש כאן אולי פחות להטוטים, חצאירמוזים ודרמשמעויות, אך על מקומם משתלט הגודש, שיעור מרופזו מדי בעברית על־בסיסית. והוא הדין בקרן־השפע האחרת של מר גלאי: הידיעת המרובות, שתמיד מקדמים אותן בברכה בספרי־ילדים, אינן הסרות גם כן. סומכים אנו בהחלט על מידת אחריותו של מר גלאי באשר למהימנותן של הידיעות, אולם ספק הוא אם העושר, במקרה זה, אינו שמור לרעת הקורא; יש כאן ידיעות שהן בגדר אינפורמציה וידיעות שהן בגדר מחקרים, בקשת מגוונת ביותר: היסטוריה, גיאוגרפיה, ארכיאולוגיה, דת, בלשנות, טופוגרפיה, בוטניקה, זואולוגיה, חקלאות, מדעים, ועוד, ועוד...

ניסף על כל אלה, יש גם סיפור. סיפור עלילה ארוך, או — נכון יותר — שתי עלילות, שהקשר ביניהן רופף כלשהו. העלילה הראשונה עוסקת בריגול, וכמו כל סיפורי־הריגול היא בנויה על מיתח. אילו אפשר היה לבודד את העלילה מכל מוסרי־ההשכל המתלווים אליה, היינו אומרים שזוהי, למעשה, העלילה הקלאסית של תום סויר, המערה והאוצר; אלא שאי־אפשר להתעלם כאן מגילויים ישראליים מיוחדים ולקחהם בלתי־הנמנעים: —

חבורת הילדים של מר גלאי היא חבורה של בני־טובים, מאצולת הרי־הכרמל, המוכרת כנראה יפה למחבר, וכנראה גם לא מקרה הוא שאין ביניהם "סעדיה", "רחמים" או "מזל". אין אנו חושדים במר גלאי שהוא מנסה להשתמש מבעיות שהיו עשויות להתעורר בחבורה, "מעורבת" יותר; ההפך הוא הנכון. יש ויש כאן "שחורים ולבנים", אלא

עטלפי עכו

עלינו להודות כי מיום ששמענו לראשונה שבנימין גלאי כותב ספר לילדים נדרכה ציפיתנו, שהיה בה יותר מסקרנות בלבד.

גלאי מוכר לנו כמושר־בעט־גובע ששיריו, מחזותיו ורשימותיו משופעים בעושר לשוני ואסוציאטיבי כמו גם בגודש ידיעות־של־אנציקלופדיה, מקשת רחבה של תחומים ועניינים. שתי קרני־שפע אלו רבה ברכותן כשהן משמשות לסופר אמצעי או חומר־גלם, ואילו אצל ב. ג. אין מנוס, לעתים, מן ההרגשה שברכת השפע היתה למטרה בפני עצמה, מין סוס שרוכבים עליו רכיבת־ראווה לפני קהל צופים מתפעל־תמיד.

מבחינת הלשון וסגנון־הכתיבה נראה לנו גלאי לא כיוצא־דופן אלא דווקא כנציג מובהק של בני דורו הספרותי. אפשר שהשגיו המזדקרים לעין הם יוצאים־מן־הכלל, אך עם זאת גם מאשרים הם את הכלל: השפה העברית עדיין היא בגדר "בעיה" לכותביה אלה. אף אם אין הם מודים בכך בגלוי, מוכיחים הם זאת כפעם בפעם, משעה שהם רותמים לעגלתם סוסים חדשים. אחדים מהם נוטים לפגוש את השפה עם כל ספר חדש שהם כותבים, ואחרים — ל"הע־שיר" אותה בדרכים שונות; על־כל־פנים, מבלי להכנס כאן לניתוח הגורמים ולהערכת התוצאות, עובדת ה"התפתחות" הזאת ניתנת לקביעה.

כמור־ן יש ברוב המקרים קו מבדיל ברור, מבחינת הלשון, בין סוגים שונים של כתיבה. משה שמיר, למשל, גוקק ללשון אחרת ב"מלך בשר ודם" מאשר במאמריו הפובליציסטיים, וסגנון־הדיבור של נפשות, הוא הלך "בדורת" שונה משל נפשות סיפורי־הילדים "כולם ביחד". והוא הדין גם באחרים. דומה שרק גלאי לבדו דבק בכל מחיר ובכל עת, בכל ספר ובכל כתב־עת, בחצי לשונו המיוחדים ובסגנונו המלומד, ובכך כאילו

שילדי הכרמל עולים לגליל, לעזור לחקלאים, והוא מסתיים בפעולת-הבלה גועזת שמבצעים ילדים אלה מעבר לגבולות המדינה. שתי העלילות כאחת מרובבות כתמים בצבעי „קפה הפוך“ ו„דיונון“. קטעים שלמים נר-אים לנו מעופלים-למחצה, כמו מעשיות אוכשין ועין-הוד, או משתה השיכורים המוכר לנו מן הקובץ „סדום-סיטי“ ומשידוריהם ב„קול ישראל“.

דמות אחת בולטת לטובה בספר. זהו סבא מיכאל, בדאי וגוזמאי בנוסח מובהק. המעניין הוא שדווקא זקן זה מוצא לנחוץ להתנצל (פעם אחת בלבד) על שפתו הנמלצת, בעוד שלמעשה הוא היחיד בכל הספר ששפה זו הולמת אותו ואת אפיו (ומכל-מקום, אין היא נמלצת יותר משל האחרים).
הספר מנוקד בקפידה ומעוטר בהידור בידי בצלאל שץ.

ד. ל.

**אגרות
אחד-העם**

מהדורה

חדשה

מורחבת

6 כרכים במחיר מוזל

2300 עמ' — 22 ל"י

(במקום 31.50 ל"י)

בכל חנויות הספרים

הוצאת דביר

שהחלוקה היא ברורה הרבה יותר: השחורים הם ערבים, הלבנים הם יהודים.

פרק-הפתיחה, המתאר בית-קפה „מעורב“ שבו באים שני הצדדים לידי התנגשות, מעמיד את הבעיה כקריאת-תגר גלויה, ואנו מחכים להמשך, להתמודדות. אך מסתבר שאין אחרי זה שום נסיון לפתור את הבעיה, או לפחות להעמיק בה מעבר לביטוייה החיצוניים. אין כל התמודדות. מה שנשאר מכל הבעיה של „המיעוט הערבי בישראל“ הוא העובדה הנקבעת-מראש שזהו האויב היושב בתוכנו. מכאן מסתבר ההמשך: הערבים המיוצגים בסיפור הם ערמומיים, אכזריים, מעשני-סמים, מבריחים או מרגלים. האחד הנראה יוצא מכלל זה הוא הספר הערבי, המודה שאין לו דבר נגד היהודים מפני שהוא מתפרנס גם מהם; אך גם ערבי זה מתגלה לבסוף כחנף וכמתווך-לדבר-עבירה. היהודים הם, כמובן, אמיצים וישרי-לב, כקטנים כגדולים. וכשם שהערבים אינם מתקבלים על הדעת בצבעי השחור שלהם, כך צורמים האחרים בטליהם שכולה תכלת (טפשי במיוחד, אגב, נראה אלוף-המשנה ארן, המדבר בשפה ספרותית ונמלצת).

יש נסיון אחד (עמ' 112/3) להסביר מדוע פרצה מלחמת-1948, והתשובה לשאלה „מדוע ניצחנו“ היא: „על שום שאסור היה לנו להפסיד“. ואילו הערבים „יכלו להרשות לעצמם“ מכיון שיש להם לאן ללכת.

גם בשטחים אחרים „אין בעיות“ למר גלאי. אין שום מיתח בין ילדים וילדות או בין ילדים להורים. היחסים הם תמיד אידיאליים. אך יש גם דברים תמוהים יותר, אפילו חמורים, לדעתנו. ילדים אלה אין להם כל סלידה ממעשי-אלימות. מקרה רצח אחד, הקורה בנוכחותו של ילד (עמ' 61), אינו זוכה אפילו לתגובה מצדו.

החלק השני של הסיפור הוא מין „חסמבה“ של „ציונות אקטיביסטית“. הוא פותח בכך

* בנימין גלאי: עטלפי עכו; ציורים: בצלאל שץ; הוצאת מחברות לספרות, 1961; עמ' 275.